

A CIVIL TÁRSADALOM ÉS A PEDAGÓGUSOK KÖZÖTTI PARTNERSÉG:

NEMZETKÖZI PÉLDÁK ÉS AZOK HATÁSA A TANÁRI PÁLYÁRA*

Bacsa-Bán Anetta

Bevezetés

A pedagóguspálya társadalmi státusza világszerte kiemelt jelentőségű téma az oktatás területén, hiszen a tanárok kulcsszereplők az egyének és a közösségek fejlődésében, a társadalmi tőke és a demokratikus kultúra alakításában (Day–Gu, 2010). Ennek ellenére a pedagógusi hivatás megbecsültsége az elmúlt évtizedekben számos országban csökkent, ami pedagógushiányhoz, pályaelhagyáshoz és az oktatás minőségének romlásához vezetett (OECD, 2020; Bacsa-Bán, 2021).

E folyamatok nem csupán oktatáspolitikai kérdések: a civil társadalom is jelentős szerepet játszhat a pedagóguspálya presztízsének növelésében. Azok a civil kezdeményezések, amelyek a tanári hivatás értékeit, társadalmi fontosságát hangsúlyozzák, hozzájárulhatnak az oktatási rendszer stabilitásához és a pedagóguspálya vonzerejének növeléséhez (Hargreaves–Shirley, 2012; UNESCO, 2021).

Jelen tanulmány célja, hogy bemutassa, milyen nemzetközi civil társadalmi kezdeményezések járultak hozzá a pedagóguspálya társadalmi megbecsülésének növeléséhez, és ezekből milyen tanulságokat vonhatunk le Magyarország számára. A tanulmány módszertanát tekintve szekunder vizsgálat, amely szakirodalmi áttekintésre, nemzetközi példák elemzésére és a magyar viszonyokra vonatkozó javaslatok megfogalmazására épül. Törekvése, hogy tudományos igényességgel, de közérthetően világítsa meg a civil társadalom lehetséges hozzájárulását a pedagógushivatás megerősítéséhez.



A kutatás célzottan olyan országok és szervezetek példáit mutatja be, amelyeknél a civil társadalom és a pedagógusok közötti partnerség mérhetően befolyásolta a tanári pálya társadalmi megbecsültségét. A bemutatott szervezetek, példák kiválasztása három fő szempont mentén történt: (1) reprezentativitás, azaz eltérő oktatási kontextusok bemutatása; (2) adat- és forráselérhetőség, különös tekintettel a nyilvánosan elérhető nemzetközi jelentésekre (pl. OECD, 2019, 2020, 2024; UNESCO, 2021); valamint (3) civil szereplők aktivitása, azaz olyan országok és szervezetek előnyben részesítése, ahol a civil társadalom stratégiai és hosszú távú szerepet vállal a pedagógusok támogatásában. Az elemzés alapját a szakirodalmi források mellett nemzetközi szakszervezetek és hálózatok (pl. Education International, Teach For All, Parent Teacher Association) dokumentumai képezték.

A civil társadalom szerepének vizsgálata az oktatásban Putnam (2000) társadalmi tőke-elméletére, valamint Ball (2012) oktatáspolitikai hálózatokra vonatkozó megközelítésére támaszkodik, amelyek szerint a civil részvétel képes átalakítani a pedagóguspályáról szóló társadalmi diskurzust. Guerrero Hernández és Fernández Ugalde, (2020) azt hangsúlyozzák, hogy a pedagóguspálya presztízsének növeléséhez elengedhetetlen az állami, szakmai és civil szereplők együttműködése és kölcsönös legitimitása. Ennek a háromszögnek (1. ábra) a vizsgálata képezi jelen tanulmány központi kérdésfelvetését.

1. ábra. Az állami szereplők, szakmai szervezetek és a civil társadalom együttműködési modellje a tanári pálya társadalmi megítélésének érdekében



Forrás: Saját szerkesztés.

A pedagóguspálya társadalmi megbecsültsége és a civil kezdeményezések lehetséges szerepe

A pedagóguspálya társadalmi státusza és presztízse szorosan összefügg a tanárok társadalmi elismertségével, amely a 21. század elején számos országban folyamatosan csökkenő tendenciát mutat (Ingersoll et al., 2018; OECD, 2024). A pedagógusok munkájának komplexitása és felelőssége nem mindig tükröződik a társadalmi megbecsülésben, amely demotiváló hatással lehet az oktatási szakemberekre, illetve csökkenti a pálya vonzerejét a fiatal generációk körében (Skaalvik – Skaalvik, 2017).

A társadalmi presztízs változásait több tényező befolyásolja: a pedagógusok munkakörülményei, bérezése, szakmai támogatása (Bacsá-Bán, 2024), valamint a tanári hivatás megjelenése a különféle médiumokban (Day et al., 2016). E tényezők mentén kiemelt szerepet kaphat a civil kezdeményezések és szakmai szervezetek aktív részvétele a pedagóguspálya társadalmi megítélésének formálásában.

A nemzetközi kutatások rámutatnak, hogy a tanári munka presztízsének helyreállítása komplex, több szinten zajló folyamat, amely megköveteli az állami, szakmai és civil szereplők szoros együttműködését (Guerrero Hernández–Fernández Ugalde, 2020). Ez a kontextus ad keretet annak a vizsgálatnak, amely a civil társadalmi szervezetek szerepét elemzi a pedagóguspálya támogatásában.

A pedagóguspálya társadalmi megbecsültsége világszerte fontos tényező az oktatási rendszerek stabilitásában és minőségében. A tanári hivatás presztízse nem csupán az anyagi megbecsülés, hanem a társadalmi elismerés, a szakmai autonómia és a közösségi támogatás összessége (Day–Gu, 2010; OECD, 2020). Azokban az országokban, ahol magas a tanárok társadalmi státusza – például Szingapúrban, Finnországban vagy Dél-Koreában, – jellemzően kisebb a pedagógushiány, nagyobb a pálya vonzereje, és erősebb a szakmai elkötelezettség (Dolton–Marcenaro–Gutiérrez, 2013). E presztízs növelésében a civil társadalmi kezdeményezések jelentős szerepet játszhatnak. A civil szervezetek és közösségi mozgalmak gyakran képesek olyan innovatív megoldásokkal előállni, amelyek az állami oktatáspolitikák mellett erősítik a tanári hivatás társadalmi elismertségét. Ilyenek például a pedagógusok munkáját bemutató kampányok, a szülői közösségekkel kialakított partnerségek, vagy a pedagógusok szakmai fejlődését támogató közösségi programok (Hargreaves–Shirley, 2012; Education International, 2025).

Nemzetközi szinten több olyan civil kezdeményezés létezik, amely példát nyújthat Magyarország számára is. Az Education International globális kampányai a pedagógushivatás társadalmi fontosságát hangsúlyozzák, míg az Edcamp-mozgalom (Edcamp Foundation, 2025) a pedagógusok önszerveződését és szakmai közösséggé formálódását segíti elő. A szülői és közösségi részvételen alapuló modellek – mint például az Egyesült Államokban működő Parent–Teacher Association (PTA, 2025) hálózat – szintén hozzájárulnak a tanári munka társadalmi elismeréséhez és támogatásához.



A pedagóguspálya társadalmi státuszának erősítése civil partnerségekkel: tanulások és nemzetközi jó gyakorlatok

A pedagóguspálya társadalmi megbecsülésének növelésében a civil szervezetek és az állami oktatási szereplők együttműködése kulcsfontosságú. A tanári hivatás iránti közbizalom, a pálya vonzereje és a pedagógusok szakmai identitása szorosan összefügg azzal, hogy a társadalom hogyan értékeli munkájukat. Az állami oktatáspolitikának ugyan alapvető felelőssége a pedagógusok anyagi és szakmai megbecsülése, a társadalmi megítélés alakítása és a szakmai közösségek támogatása azonban hatékonyan működik civil kezdeményezésekkel együtt (Ball, 2012; Putnam, 2000). A civil szereplők rugalmasabban reagálhatnak a helyi közösségek igényeire, és képesek olyan társadalmi kampányokat szervezni, amelyekkel növelik a tanári hivatás presztízsét.

A pedagóguspálya társadalmi presztízsének és vonzerejének növelése érdekében világszerte számos civil szervezet és kezdeményezés működik, amelyek komplex támogatási stratégiákat alkalmaznak. Ezek közül kiemelkedik az Education International (EI), amely a pedagógusok nemzetközi szakszervezeteként több mint 170 országban tevékenykedik, és aktívan kampányol a tanári hivatás elismertségéért. Az EI programjai, például a „Go Public! Fund Education” célzottan a közoktatás finanszírozásának javítására és a pedagógusok anyagi megbecsülésének növelésére fókuszálnak (Education International, 2025).

A Teach For All globális hálózat azzal a céllal jött létre, hogy a pedagóguspálya társadalmi presztízsét emelje olyan alacsony státuszú közösségekben, ahol a tanárok kulcsszerepet játszanak a társadalmi mobilitás elősegítésében (Bacsa-Bán-Cserné Pekkel, 2023). A szervezet önkéntes tanárokat toboroz és képez, akik a helyi közösségekben példaképként szolgálnak (Mincu, 2015).

A civil szervezetek közül az International Literacy Association (ILA) különösen a tanulók olvasási készségeinek fejlesztésére koncentrál, ami közvetetten erősíti a tanári szakma társadalmi szerepét, mivel a hatékony oktatás egyik alapfeltétele a megfelelő olvasási és szövegértési kompetencia (International Literacy Association, 2025).

Globális kampányok a pedagóguspálya társadalmi megerősítéséért

A következőkben néhány globális méretű civil szervezetet és kezdeményezéseiket tekintjük át, amelyek világszerte jelentős mértékben hozzájárultak a tanári munka presztízsének és/vagy feladatának, szerepének támogatásához.

a) Education International: „Go Public! Fund Education”

Az Education International (EI), a világ legnagyobb pedagógusszakszervezeti ernyőszervezete, 170 ország 383 tagozatát tömöríti. A szervezet 2023 januárjában indította el a „Go Public! Fund Education” kampányt, amelynek célja a közoktatási rendszerek állami finanszírozásának növelése, és így a tanári munkakörülmények

és bérek javítása világszerte (Education International, 2025). A kampány hangsúlyozza, hogy a tanári hivatás méltósága csak akkor állítható vissza, ha a kormányok hosszú távú forrásokat biztosítanak (pl. a GDP legalább 4–6%-át az oktatásra fordítják), és partnerként működnek együtt a pedagógus egyesületekkel. Az El felhívásai valamennyi tagországban jól láthatóvá tették a pedagógusok szükségleteit. Indonéziában például a Persatuan Guru Republik Indonesia (PGRI) – az El helyi szervezete – széleskörű kampányt folytatott, amelynek során a tanárok nyílt fórumokon követelték a kormányzati támogatás növelését.¹ Közép-Afrikában, például Kamerunban a „Go Public!” felhasználásával sikerült a pedagógusok munkahelyi biztonságának és anyagi elismerésének témáját a nyilvánosság elé vinni. Kampányuk egyik kulcsa, hogy a globális és a helyi követeléseket egyesíti: nemcsak a nemzetközi szervezet szólítja fel a kormányokat, hanem a helyi szervezetek is mozgósítanak tanárokat, szülőket, közösségeket az adott ügy érdekében.

b) UNESCO–UNICEF: Tanárok Világnapja – ünnepnapból kampány

Október 5-e, a Tanárok Világnapja, az UNESCO (2025) és az UNICEF kezdeményezése, mely számos országban túlmutat a szokásos protokollon. Például Finnországban és Kanadában ezen alkalmakon médiakampányok, iskolai rendezvények és nyilvános beszélgetések szerveződnek a tanári munka értékéről, amelyek tudatosan formálják a pedagóguspályához kapcsolódó társadalmi narratívát. A sokszínű programokon általában hangsúlyozzák a pedagógusok közösségformáló erejét, a diákok életére gyakorolt hosszú távú hatásukat, és egymásra épülő eseménysorozatokkal aktivizálják a helyi közéletet.

c) Global Partnership for Education (GPE): „Answer the Call”

A fejlődő országokban is zajlanak kampányok, amelyek a tanárhiányra és edukációs válságra figyelmeztetnek. A 2025-ös „Answer the Call” kampányban a GPE arra hívja fel a döntéshozókat, hogy az egyre mélyülő oktatási egyenlőtlenségeket csak megfelelő tanárkínálattal, finanszírozással és közösségi elköteleződéssel lehet kezelni.²

Ezek a globális kampányok nem pusztán szlogenek vagy ünnepi események. Legnagyobb eredményük, hogy a társadalom egészének figyelmét felhívják az oktatás finanszírozására és a pedagógusok megbecsülésére; mindezek mellett tanárokat, szülőket, szakmai szereplőket mobilizálnak mind helyi, mind nemzetközi szinten; nyilvános diskurzusokat hoznak létre, azaz politikai hangot adnak a témáknak és végül, de nem utolsósorban, bizalmi alapokat építenek a pedagógusegységek, az államhatalom és a közösségek között.

Az eddigi adatok (például El-kampányok követése vagy GPE-nyilatkozatok) azt mutatják, hogy ahol ezek a kampányok intenzíven futnak és jól koordináltak, ott nő a pedagógusok presztízse, javul a társadalmi párbeszéd és erősödik a tanári hivatás támogatottsága (OECD, 2024).

¹ <https://www.einpresswire.com/article/709890163/going-public-to-fully-fund-public-education-in-indonesia?>

² <https://www.globalpartnership.org/news/international-day-education-gpe-partners-place-emergency-call-deepening-crisis?>

Nemzeti szakmai szervezetek szerepe és hatása

A pedagóguspálya társadalmi presztízsének erősítésében kulcsszerep hárul a nemzeti szintű tanári szakszervezetekre, érdekképviselőkre és civil kezdeményezésekre. Ezek a szervezetek nemcsak a bér- és munkakörülmények javítására törekednek, hanem aktívan formálják a pedagógusi/tanári/oktatói hivatásról szóló közbeszédet, és hidat képeznek az állam, a pedagógusok és a társadalom között.

Finnország: Opettajat ry – a tanáregyesületek és helyi közösségek összefogása

Finnországban az Opettajat ry (Finn Tanáregyesület) a tanárok szakmai és társadalmi támogatásának kiemelkedő civil szervezete. A szervezet aktív szerepet vállal a pedagóguspálya társadalmi elismertségének növelésében, szakmai továbbképzések szervezésében és közösségi fórumok létrehozásában, amelyek a helyi iskolák és családok közötti párbeszédet segítik elő (Sahlberg, 2015; 2021). A civil-állami partnerségekben az Opettajat ry közreműködik a pedagógusok érdekképviselésében és társadalmi láthatóságuk növelésében is.

Egyesült Királyság: National Education Union (NEU) és Teach First program

A NEU az Egyesült Királyság legnagyobb tanárszervezete, amely 2019 óta működteti a „Value Education, Value Educators” kampányt. Ennek célja, hogy felhívja a figyelmet az oktatás állami finanszírozásának elmaradásaira, a tanári munkaerőhiányra és a túlterheltség problémájára (NEU, 2025). Az NEU kampányai jellemzően médiapartnerségekkel, helyi közösségi eseményekkel és parlamenti lobbival kombinálódnak, így erősítve a tanári pálya társadalmi támogatottságát. Együttműködik oktatási civil szervezetekkel, mint például a Teach First-tel, amely a tehetséges fiatalokat támogatja a pedagógusi pálya választásában (Elliott, 2018). Ez a partnerség nemcsak a tanári utánpótlást biztosítja, hanem pozitív társadalmi üzenetet is közvetít a tanári hivatásról.

Kanada: Learning Partnership és Community Education Networks

Kanadában a Learning Partnership nevű civil szervezet az egyik legfontosabb aktor a pedagóguspálya támogatásában. Ez a szervezet országos szinten működtet közösségi oktatási programokat, amelyek célja a tanárok elismerésének és a közösségi támogatásnak a növelése (Dryfoos–Maguire, 2002). Helyi közösségi hálózatként is építenek, ahol a civil szervezetek, iskolák és szülők közösen dolgoznak a pedagógusok társadalmi presztízsének emeléséért (vö: háromszög-modell).

Ausztrália: Australian Education Union (AEU) és Schools Plus Partnerség

Az Australian Education Union (AEU) nemcsak szakszervezeti funkciókat tölt be, hanem aktívan részt vesz a tanári pálya társadalmi elfogadottságának erősítésében is. Az AEU szorosan együttműködik az olyan civil kezdeményezésekkel, mint a Schools Plus, amely a helyi közösségi szervezetek bevonásával fejleszti az iskolai környezetet és támogatja a pedagógusokat (Epstein–Sanders 2006). Ez a civil-állami partnerségi modell különösen sikeres a hátrányos helyzetű térségekben.

Németország: GEW (Gewerkschaft Erziehung und Wissenschaft) és helyi iskolaszövetségek

Németországban a GEW szakszervezet a pedagógusok jogainak védelme mellett fontos szerepet vállal a pedagóguspálya társadalmi presztízsének növelésében. Helyi szinten együttműködik civil szervezetekkel és iskolai szülői egyesületekkel, hogy közösen alakítsák ki a pedagógusokat támogató helyi közösségeket (Nikolai et al., 2016). A GEW példája rámutat arra, hogy a szakszervezetek és a civil társadalom összefogása erős bázist jelent a pedagóguspálya társadalmi megítélésének javításában. A szervezet a #RespektFürLehrkräfte kampányában (2021–2023) például a pedagógusokkal szembeni verbális és fizikai erőszak visszaszorítását, a közoktatásba vetett bizalom növelését és a pálya társadalmi megbecsültségét célzó jogszabályi változtatásokat sürgette (GEW, 2025).

Egyesült Államok: National Parent Teacher Association (PTA) és Teach For America

Az Egyesült Államokban a National Parent Teacher Association (PTA, 2025) kiemelkedő civil szervezet, amely a szülőket és pedagógusokat egyaránt bevonja az iskolák fejlesztésébe és a tanári munka társadalmi elismerésének növelésébe (Newman et al., 2019). Emellett a Teach For America program az, amely a pedagógusi pályára vonzza a tehetséges fiatalokat, akik rövid távon is hozzájárulnak a tanári szakma társadalmi megbecsüléséhez (Donaldson–Johnson, 2011). Ez a két szervezet együttműködése példaértékű a civil-állami partnerségre.

A nemzeti szervezetek áttekintése nyomán megállapítható, hogy a tanári presztízs növeléséhez nélkülözhetetlen a szakszervezetek és civil szervezetek közötti stratégiai partnerség. Az is jól látható, hogy a társadalmi presztízs növelése nem pusztán kommunikációs kérdés, hanem átfogó oktatáspolitikai reformokkal (pl. finanszírozás, autonómia) párosulhat sikeresen. A nemzetközi jó példák azt mutathatják számunkra, hogy a tanári hivatás társadalmi elismertetése akkor lehet sikeres, ha civil és szakmai szervezetek együtt, koherens stratégiával lépnek fel, és képesek hosszú távú társadalmi bizalmi tőkét építeni.

Szakmai civil szervezetek szerepe: érdekképviselő, tudásmegosztás, közösségépítés

A tanári hivatás támogatásában különösen fontosak a szakmai alapú civil szervezetek. Az Amerikai Egyesült Államokban működő National Education Association (NEA) az egyik legnagyobb ilyen típusú szervezet, amely a tanárok érdekképviselőtől túl széleskörű kampányokat folytat az oktatási pálya presztízsének emeléséért, a politikai döntéshozatal befolyásolásáért, valamint pedagógiai innovációk elterjesztéséért (NEA, 2025).

Európában a European Trade Union Committee for Education (ETUCE) hálózat, amely több mint 130 pedagógus-szakszervezetet fog össze, közös politikai állás-



foglalásokkal és konferenciákkal erősíti a tanári szakma presztízsét és munkakörülményeit (ETUCE, 2025).

Németországban a Gewerkschaft Erziehung und Wissenschaft (GEW) pedagógusszakszervezet nemcsak klasszikus szakszervezeti funkciókat lát el, hanem tudományos publikációk, konferenciák és közéleti viták révén is részt vesz a tanári szakma társadalmi újrapozicionálásában. A brit National Union of Teachers (NUT) szintén szervez társadalmi kampányokat, amelyek célja a tanári munka láthatóbbá tétele a közvélemény számára. Ezek közé tartoznak a közösségi események, helyi iskolai rendezvények és országos médiamegjelenések is (Wiborg, 2016).

Helyi, közösségi és szülői kezdeményezések a pedagógusok támogatására

A tanári pálya megerősítésében fontos szerepet játszanak a helyi közösségek és szülői szervezetek is. Az angolszász országokban elterjedt Parent Teacher Association (PTA) modell több országban is bevált, amely túlmutat az iskolai adminisztráción, és aktív szerepet vállal a pedagógusok támogatásában, közösségi kampányok szervezésében, adománygyűjtésben és a tanári munka társadalmi megbecsülésének erősítésében (Epstein–Sanders, 2006).

Ausztráliában a School Community Partnerships program szintén a helyi együttműködésre épít, ahol civil szervezetek, iskolák és szülők közösen dolgoznak a tanári munka társadalmi elfogadottságának növelésén, különösen az elmaradottabb régiókban (Department of Education, Australia, 2025).

Latin-Amerikában a Fundación SM fordít kiemelt figyelmet a tanári pálya társadalmi szerepének erősítésére kutatási programokkal, díjakkal és képzések szervezésével, amelyek célja a pedagógusok erkölcsi és szakmai megerősítése, valamint a pozitív közvélemény-formálás (Fundación SM, 2025).

Digitális közösségi terek és online platformok szerepe a pedagóguspálya megerősítésében

A digitális korban új civil terek nyíltak a tanári szakma támogatására. Az Edcamp-mozgalom egy decentralizált, pedagógusok által szervezett szakmai fórum, amely nemzetközi szinten terjedt el, és lehetőséget biztosít a tanárok közötti tudásmegosztásra és szakmai önfejlesztésre, miközben erősíti a pedagógusok szakmai identitását (Carpenter–Linton, 2018).

A Teach for All platform digitális képzései és közösségei is hozzájárulnak a tanári pálya társadalmi megítélésének javításához azáltal, hogy a résztvevők gyakran a társadalom peremén élő csoportokhoz jutnak el, és közösségi példaképként jelennek meg (Mincu, 2015; Bacsa-Bán–Cserné Pekkel, 2023). Az olyan kampányok, mint a #ThankATeacher vagy a #TeacherAppreciation a közösségi médiában világszerte elterjedtek, és az oktatási szféra civil szervezetei mellett egyre több egyéni támogatót is megmozgatnak, erősítve a pedagóguspálya társadalmi láthatóságát (Trust et al., 2016).

Civil társadalmi szervezetek és pedagóguspálya-támogatás Közép- és Kelet-Európában

A pedagóguspálya társadalmi megítélése közvetlenül befolyásolja a pedagógusok szakmai identitásának fejlődését, elkötelezettségét és hosszú távú pályán maradását (Ingersoll, 2001; Day, 2008). Különösen a Közép- és Kelet-Európai (KKE) régióban, ahol a rendszerváltást követő évtizedekben az oktatási rendszerek mélyreható szerkezeti és társadalmi átalakuláson mentek keresztül, a tanári hivatás presztízse gyakran alacsony, és a pálya vonzereje kihívásokkal küzd (OECD, 2019; Skaalvik–Skaalvik, 2017). A régióban számos civil és szakmai szervezet dolgozik a pedagóguspálya társadalmi elismertségének növeléséért, a tanárok szakmai fejlődésének és közösségi támogatásának elősegítéséért.

Lengyelország

Lengyelországban a *Centrum Edukacji Obywatelskiej* (CEO) az egyik legaktívabb civil szervezet, amely több mint 30 éve működik a demokratikus értékek és az oktatás minőségének támogatásáért. Évente kb 40.000 pedagógust és 10.000 iskolát ér el. Programjai, például a „Szkoła z klasą” és a „Akademia uczniowska” – aktív részvételen alapuló pedagógiai módszereket és formatív értékelést tanítanak, elősegítve a tanári munka társadalmi láthatóságát és a pedagógusok mint közösségi szereplők szerepének tudatosítását (CEO, 2025). A *Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji* (FRSE) az Erasmus+ nemzeti irodájaként mentorprogramokat és nemzetközi együttműködéseket kínál, amelyek hozzájárulnak a pedagógusi pálya vonzerejének növeléséhez (FRSE, 2025).

A *Fundacja Edukacja dla Demokracji* (Demokráciáért az Oktatásban Alapítvány) aktívan támogatja a pedagóguspálya megerősítését, elsősorban a tanárok szakmai fejlődésén és a demokratikus oktatási értékek elterjesztésén keresztül. A szervezet rendszeresen szervez továbbképzéseket, mentorprogramokat és társadalmi kampányokat, amelyek célja, hogy a tanári munka értékét és társadalmi megbecsültségét növeljék. Különösen nagy hangsúlyt fektetnek az ifjúság demokratikus nevelésére, amely összhangban áll a tanári identitás társadalmi megerősítésével (FED, 2025).

Csehország

A *Česká pedagogická komora* mint szakmai önkormányzati szervezet, aktívan dolgozik a pedagóguspálya szakmai és társadalmi támogatásán. A civil jellegű működés mellett a tanárok érdekvédelmét is ellátja, ugyanakkor különféle közösségépítő és elismerési programokat is szervez, például a „Az év tanára díj”-at, amely nemcsak szakmai elismerés, hanem hozzájárul a pedagógusok társadalmi megbecsültségének növeléséhez, a díjat elnyerő tanárok gyakran szerepelnek az országos médiában és oktatási fórumokon (Česká pedagogická komora, 2025).

Az *EDUin* egy független civil szervezet, amely az oktatás minőségének javítására, a pedagógusok támogatására és a társadalmi párbeszéd erősítésére törekszik. Rendszeresen publikálnak elemzéseket az oktatás helyzetéről, és kampányokat



indítanak a pedagóguspálya presztízsének növelése érdekében, mindezeken túl üzemeltetik a Global Teacher Prize cseh verzióját, amely a tanári hivatás társadalmi szerepének erősítésében játszik jelentős szerepet (EDUin, 2025).

Szlovákia

A *Slovenská pedagogická spoločnosť* – a Szlovák Pedagógiai Társaság (SPS) a pedagógusok szakmai érdekképviselőtén túl civil kezdeményezéseket is támogat, amelyek fókuszában a pedagóguspálya népszerűsítése, valamint a tanárok szakmai és mentális mentorálása áll. Az SPS rendszeresen szervez konferenciákat, műhelymunkákat és támogat szakmai publikációkat, amelyek segítségével a pedagóguspálya társadalmi presztízsének emelését célozza (SPS, 2025).

A Komenského inštitút képzési és elismerési programokkal segíti a pedagógusok szakmai fejlődését és társadalmi megbecsültségét. Programjai közé tartozik a „Učiteľská akadémia”, amely a vezetői készségek fejlesztését célozza, emellett mentorálást kínál (Kováčová–Dolejšiová, 2024). Az EduLab innovációs központ civil partnerség révén fejleszt digitális oktatási megoldásokat, miközben a tanárok közösségépítését és társadalmi elismerésüket is támogatja.

Horvátország

Horvátországban a pedagóguspálya társadalmi presztízsének növelésében meghatározó szerepet töltenek be a pedagógus-szakszervezetek és szakmai civil együttműködések. A *Sindikát hrvatskih učitelja* (SHU, 2025) a több mint 26.000 tagot számláló országos tanárszakszervezet nemcsak érdekvédelmi tevékenységet folytat, hanem számos társadalmi kampány és képzési program szervezője is, amelyek célja a tanári hivatás láthatóságának és társadalmi megbecsülésének erősítése (SHU, 2025). A szervezet együttműködik a Prosvjetna zajednica Hrvatske szakmai hálózattal, amely fórumokat és kutatásokat koordinál a pedagógusok szakmai fejlődésének támogatására és a tanári pálya vonzerejének növelésére. Kiemelkedő kezdeményezés a „Učitelj za učitelja” mentorprogram, amely a fiatal és tapasztalt tanárok közötti szakmai párbeszédet erősíti, és a tanári identitás megerősítésén keresztül hozzájárul a pálya presztízsének javításához. A Forum for Freedom in Education (FFE, 2025) mentorsablonokkal és pedagógusdíjakkal igyekszik megerősíteni a tanári identitást, míg a Suradnici u učenju (Partners in Learning) digitális hálózatként innovációs javaslatokat és online szakmai eseményeket szervez.

Románia

Romániában a pedagóguspálya társadalmi megítélésének javítását több országos civil és szakmai szervezet célozza. Az *Asociația Învățătorilor din România* (AIR), az ország legnagyobb tanítói egyesülete, szakmai továbbképzéseket szervez és országos pedagógusdíjak kötődnek hozzá, amelyek mind hozzájárulnak a tanári munka társadalmi megbecsülésének növeléséhez (AIR, 2025). Az *Asociația Română de Literație* (ARLIT, 2025) különösen az alapkészségek fejlesztését és a tanárok szakmai támogatását helyezi fókuszba, kampányaiik kiemelten hangsúlyozzák a tanári hivatás társadalmi értékét.

Ezek a kezdeményezések erősítik a pedagógusok szakmai közösségbe ágyazottságát és hozzájárulnak a pálya társadalmi láthatóságához, különösen a vidéki térségekben, ahol a tanári munka presztízse gyakran alacsonyabb, mint a városias térségekben. A Teach for Romania, a Teach For All hálózat részeként, fiatal diplomásokat von be vidéki környezetbe, hogy példaképként erősítsék a pedagóguspályát, annak társadalmi megítélését (Toma–Alexandru, 2025).

Szlovénia

A *Pedagoški inštitut* Szlovéniában az oktatáskutatás mellett szakmai támogatást nyújt a tanároknak, valamint civil együttműködésekben is kezdeményező szerepet vállal a pedagóguspálya társadalmi elismertségének növelésére. Kiemelten foglalkozik az ifjúsági részvétel és a tanári hivatás társadalmi kommunikációjának fejlesztésével (Pedagoški inštitut, 2025). A National Education Institute Slovenia (NEI) több mint 30 000 pedagógust ér el évente képzésekkel, innovációs programokkal és mentorhálózatokkal; ajánlásai oktatáspolitikai visszhangot is kiváltanak, ezzel segítve a tanári szakmai státusz erősödését (NEI, 2025).

A fenti szervezetek által irányított kezdeményezések (1. táblázat) – mentorhálózatok, díjak, közviták és innovációs programok – nemcsak pedagógusokat támogatnak szakmailag, hanem aktívan alakítják a tanári hivatás társadalmi modellezését.

1. táblázat. Közép-Kelet-Európa civil szervezetei a pedagógusok támogatására

Ország	Fő civil szervezetek	Programok és kezdeményezések	Hatás a pedagóguspályára
Lengyelország	CEO, FQE	„Szkoła z klasą”, posztgraduális képzések	Tanári láthatóság és szakmai presztízis növekedése
Csehország	Česká pedagogická komora, EDUin	„Učitel roku” díj, Global Teacher Prize CZ	Közbeszéd és médiafigyelem erősödése
Szlovákia	Komenského inštitút, EduLab	„Učiteľská akadémia”, innovációs műhelyek	Szakmai identitás és vezetői kompetencia fejlődése
Horvátország	SHU, FFE	Országos kampányok, mentorálási programok	Társadalmi láthatóság és közösségi bizalom növekedése
Románia	AIR, Teach for Romania	Mentorprogramok, vidéki tanári hálózatok	Fiatal tanárok bevonása és pályán tartása
Szlovénia	Pedagoški inštitut, NEI	HAND:ET projekt, nemzeti mentorhálózat	Tanári jólét és szakmai támogatás javulása

Forrás: Saját szerkesztés.

Az együttműködés állami intézmények, szakmai szervezetek és civil kezdeményezések között legitimációt teremt, amely hosszú távon fenntarthatóan erősítheti a pedagóguspálya presztízsét.

Összegzés

A pedagógusok társadalmi megítélése és megbecsülése alapvető tényező a pálya vonzerejének fenntartásában és fejlesztésében (Bacsa-Bán, 2021; Ingersoll et al., 2018). Az elismerés hiánya közvetlenül hozzájárulhat a kiégéshez, az elvándorláshoz, illetve a fiatalok pedagógusi pályára lépésének visszaeséséhez (OECD, 2019; OECD, 2024). E kihívások kezelésében nem csupán az állami oktatáspolitikai, hanem a civil társadalmi és szakmai szereplők közötti együttműködés is meghatározó jelentőségű.

A tanulmány eredményei megerősítik, hogy a pedagóguspálya társadalmi presztízsének helyreállítása és fenntartása összetett, többszereplős folyamat, amelyben a civil társadalom, a szakmai szervezetek és az állami intézményrendszer kölcsönös legitimitáson alapuló partnersége alapvető szerepet játszik (Ingersoll, 2001). A vizsgálat során világossá vált, hogy e szereplők nem párhuzamosan vagy egymást helyettesítve működnek, hanem jól kiegészítik egymást a tanári hivatás társadalmi újrapozicionálásában.

A civil szervezetek – mint az EDUin, Fundación SM vagy az Edcamp-mozgalom – elsősorban a társadalmi tudatformálás, a közösségépítés és az elismerés színtereit biztosítják: mentorprogramokat működtetnek, tanári díjakat alapítanak, valamint kampányokat indítanak a pedagógusi munka láthatóságának növelésére (Carpenter–Linton, 2018; Trust et al., 2016). E tevékenységek különösen az érzelmi azonosulás, az identitásformálás és a társadalmi reprezentáció szempontjából relevánsak. A tanulmány által vizsgált közép- és kelet-európai példák (pl. AIR, ARLIT, SHU, SPS) pedig azt mutatják, hogy a civil szervezetek a strukturális kihívásokkal küzdő környezetben is képesek hozzájárulni a tanári pálya stabilizációjához.

A szakmai szervezetek – például a GEW Németországban, a NEA az Egyesült Államokban, vagy a Česká pedagogická komora Csehországban – a tudásmegosztás, érdekképviselés és szakmai közösségszervezés színtereiként működnek, biztosítva a tanári hivatás fejlődéséhez szükséges szakmai infrastruktúrát (Nikolai et al., 2016; Wiborg, 2016). Ezek az intézmények nemcsak az oktatáspolitikában való részvétel eszközei, hanem a tanári munka szakmai elismerésének és önreflexiójának is kulcsszereplői.

Az állami intézmények ezzel párhuzamosan a szabályozási és finanszírozási környezet biztosításáért felelősek, ugyanakkor a pályakezdekők támogatása, a képzési rendszerek fejlesztése és a munkahelyi körülmények alakítása is e szereplők hatáskörébe tartozik. A vizsgált modellek alapján azok a kezdeményezések bizonyulnak a leghatékonyabbnak, ahol a három szereplőtípus – civil, szakmai és állami – együttműködése strukturált, tartós és kölcsönös legitimitáson alapul.

Az ismertetett szervezetek működése egyértelműen rávilágít arra, hogy a pedagógusok szakmai identitásának megerősítése nem korlátozódik a formális képzési struktúrákra. A mentorprogramok, pedagógusdíjak, szakmai hálózatépítő események és a tanári munka társadalmi láthatóságát növelő kampányok közvetlenül befolyásolják a pedagógusok önértékelését, szakmai elköteleződését és pályán maradását (Day, 2008; Skaalvik–Skaalvik, 2017; Bacsa-Bán, 2021).

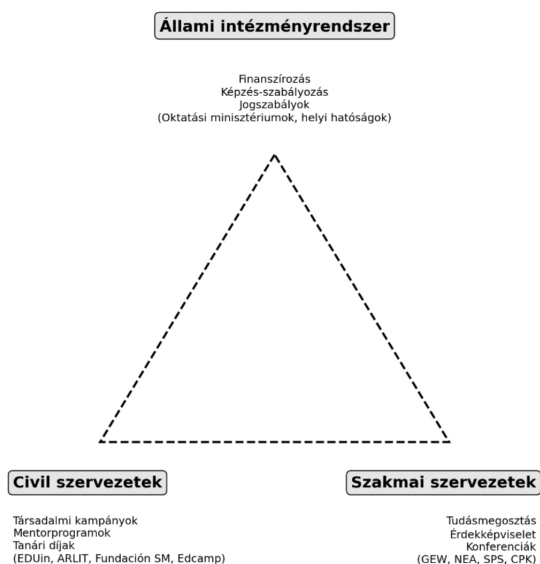
Különösen figyelemre méltóak azok a kezdeményezések, amelyek a fiatal tanárok bevonását, mentorálását és pályakezdésük támogatását célozzák, hiszen ezek hosszú távon a pálya fenntarthatóságát biztosítják.

A nemzetközi összehasonlítás alapján három fő tanulság emelhető ki:

1. A hálózatosodás és partnerség kulcsszerepet játszik a sikerben: a civil, szakmai és állami szereplők közötti együttműködés kölcsönös legitimitást és fenntarthatóságot biztosít.
2. A pozitív társadalmi reprezentáció – a tanári hivatás médiában és közösségi eseményeken történő tudatos bemutatása – képes javítani a pálya presztízsét, ami közvetetten a pedagógusok szakmai önértékelésére is kedvezően hat.
3. A pedagógusok jólétének és szakmai fejlődésének támogatása – különösen a mentorhálózatok és szakmai közösségek révén – alapvető tényezője a pálya hosszú távú vonzerejének és stabilitásának.

Magyarország számára a vizsgált példák többféle tanulsággal szolgálnak. A civil kezdeményezések – például a tanári díjak, mentorálási programok, reflektív szakmai műhelyek – hozzájárulhatnak a tanári hivatás társadalmi újrapozicionálásához és a pedagógusi közösségek kohéziójának erősítéséhez. A bemutatott modellek alapján különösen indokolt a partnerségi szemlélet előtérbe helyezése, amelyben az állami, szakmai és civil szereplők egyenrangú partnerekként működnek együtt. Ez a háromszög képes hosszú távon stabilizálni a pedagóguspályát és növelni annak társadalmi elismertségét (2. ábra).

2. ábra A háromszög-modell a tanulmány elemzése nyomán



Forrás: Saját szerkesztés.



A tanulmány eredményei arra is rámutatnak, hogy a civil társadalmi kezdeményezések szerepe nem pusztán kiegészítő, hanem strukturáló tényező lehet az oktatási rendszerekben. Az állami keretekkel együttműködésben megvalósuló civil programok képesek új értelmezési keretet adni a pedagógusi hivatásnak, amely túlmutat a hagyományos oktatási szerepeken. A vizsgált példák alapján kijelenthető, hogy a civil társadalom aktív részvételével erősödő pedagóguspálya hozzájárulhat a köznevelési rendszerek stabilitásához és társadalmi elfogadottságához, valamint hosszú távon elősegítheti a tanári hivatás vonzerejének növekedését Magyarországon is.

Irodalom

- Asociația Învățătorilor din România (AIR). (2025). *Despre noi*. Retrieved from <https://www.airedu.ro>
- Asociația Română de Literatură (ARLIT). (2025). <https://www.arlromania.ro>
- Bacsa-Bán, A. (2021). Szakmai pedagógusok: Szakoktatók és mérnöktanárok a 21. század első évtizedeinek gyorsan változó világában. DUE Press.
- Bacsa-Bán, A. (2024). A pálya iránti motiváció a szakmaipedagógus-jelöltek körében. *Iskolakultúra*, 34(11), 32–48.
- Bacsa-Bán, A.,–Cserné Pekkel, M. (2023). A pedagógusképzés alternatív útjai, egy civil szerveződés jó példája. *Civil Szemle* 20(7) Különszám, 123–137.
- Ball, S. J. (2012). *Global education Inc.: New policy networks and the neo-liberal imaginary*. Routledge.
- Carpenter, J.–Linton, J. (2018). Educators' perspectives on the impact of Edcamp unconference professional learning. *Teaching and Teacher Education*, 73, 56–69. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2018.03.014>
- Centrum Edukacji Obywatelskiej (CEO) (2025). <https://ceo.org.pl/>
- Česká pedagogická komora. (2025). *O nás*. <https://www.pedagogickakomora.cz>
- Day, C. Committed for life? Variations in teachers' work, lives and effectiveness. *J Educ Change* 9, 243–260 (2008). <https://doi.org/10.1007/s10833-007-9054-6>
- Day, C.–Gu, Q. (2010): *The new lives of teachers*. Routledge.
- Day, C.–Sammons, P.–Stobart, G.–Kington, A.–Gu, Q. (2016). *Teachers matter: Connecting work, lives and effectiveness*. Open University Press.
- Department of Education, Australia. (2025). School community partnerships program. *Australian Government*. <https://www.education.gov.au>
- Dolton, P.–Marcenaro-Gutierrez, O. D. (2013). *Global Teacher Status Index*. Varkey Foundation. <https://www.varkeyfoundation.org/media/4877/global-teacher-status-index-2013.pdf>
- Donaldson, M. L.–Johnson, S. M. (2011). Teach For America teachers: How long do they teach? Why do they leave? *Phi Delta Kappan*, 93(2), 47–51. <https://doi.org/10.1177/003172171109300211>
- Dryfoos, J. G.,–Maguire, S. (2002). *Inside full service community schools*. Corwin Press.
- Edcamp Foundation (2025). *About Edcamp*. <https://digitalpromise.org/edcamp/>
- Education International (2025). *Our Campaigns*. <https://www.ei-ie.org/en/collection/10:our-campaigns>
<https://www.ei-ie.org>
- EDUin – Asociace pro podporu vzdělávání. (2025). *About EDUin*. <https://www.eduin.cz/en/>
- Elliott, J. (2018). Teach First organisational discourse: What are Teach First teachers really being trained for? *Power and Education*, 10(3), 264–274. <https://doi.org/10.1177/1757743818771393> (Original work published 2018)



- Epstein, J. L.–Sanders, M. G. (2006). Prospects for Change: Preparing Educators for School, Family, and Community Partnerships. *Peabody Journal of Education*, 81(2), 81–120. https://doi.org/10.1207/S15327930pje8102_5
- ETUCE (2025). *European Trade Union Committee for Education*. <https://www.csee-etuce.org/en/>
- FFE. (2025). *Projects and activities. Forum for Freedom in Education*. <https://fso.hr>
- FRSE. (2025). *O nas. Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji*. <https://www.frse.org.pl>
- Fundación SM. (2025). *Programas educativos y premios docentes*. <https://fundacion-sm.org>
- Fundacja Edukacja dla Demokracji (FED) (2025). *O nas*. <https://fed.org.pl/#>
- GEW (2025): Bildung. *Weiter denken!* <https://www.gew.de/weiterdenken>
- Guerrero Hernández, G. R.–Fernández Ugalde, R. A. (2020). Teachers as researchers: reflecting on the challenges of research–practice partnerships between school and university in Chile. *London Review of Education*, 18(3), 423–438. DOI: 10.14324/LRE18.3.05.
- Hargreaves, A.–Shirley, D. (2012). *The fourth way: The inspiring future for educational change*. Corwin Press.
- Ingersoll, R. M. (2001). Teacher turnover and teacher shortages: An organizational analysis. *American Educational Research Journal*, 38(3), 499–534. <https://doi.org/10.3102/00028312038003499>
- Ingersoll, R. M.–Merrill, E.–Stuckey, D.–Collins, G. (2018). *Seven trends: The transformation of the teaching force – Updated October 2018*. University of Pennsylvania, Consortium for Policy Research in Education.
- International Literacy Association. (2025). *ILA resources on literacy and teaching*. <https://www.literacyworldwide.org>
- Kováčová, K.,–Dolejšiová, D. T. (2024). Slovakia. *Global Education*, 254.
- Mincu, M. E. (2015). Teacher quality and school improvement: what is the role of research? *Oxford Review of Education*, 41(2), 253–269. <https://doi.org/10.1080/03054985.2015.1023013>
- National PTA (2025): *Thank a Teacher Campaign*. <https://www.pta.org>
- NEA (2025). *Teacher Appreciation Week*. <https://www.nea.org/TAW>
- NEI (2025). *About us. National Education Institute Slovenia*. <https://www.zrss.si>
- NEU (2025). *Value Education, Value Educators*. <https://neu.org.uk/campaigns>
- Newman, N.–Northcutt, A.–Farmer, A.–Black, B. (2019). Epstein's Model of Parental Involvement: Parent Perceptions in Urban Schools. *Language Teaching and Educational Research*, 2(2), 81–100. <https://doi.org/10.35207/latr.559732>
- Nikolai, R.–Briken, K.–Niemann, D. (2016). Teacher unionism in Germany: Fragmented competitors. In: H. M. G. H. M. Mundy–A. Green–R. Lingard–A. Verger (Eds.), *The comparative politics of education* (pp. 114–143). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781316717653.005>
- OECD. (2019). Education at a Glance 2019: OECD indicators. *OECD Publishing*. <https://doi.org/10.1787/f8d7880d-en>
- OECD (2024): Education at a Glance 2024. OECD indicators. *OECD Publishing*. <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>
- OECD (2020): TALIS 2018 Results (Volume II). *OECD Publishing*. <https://doi.org/10.1787/19cf08df-en>
- OECD. (2020). Teachers' well-being: Creating supportive and inclusive work environments. *OECD Publishing*. <https://doi.org/10.1787/4d5e3c13-en>
- Pedagoški inštitut. (2025). *Research and projects*. <https://www.pei.si>
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon–Schuster. <https://doi.org/10.1145/358916.361990>
- Sahlberg, P. (2015). *Finnish Lessons 2.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland?* Teachers College Press.



- Sahlberg, P. (2021). *Finnish Lessons 3.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland?* Teachers College Press.
- Sindikát hrvatskih učitelja (SHU) (2025). *Programs and campaigns*. Retrieved from <https://shu.hr>
- Skaalvik, E. M.–Skaalvik, S. (2017). Motivated for teaching? Associations with school goal structure, teacher self-efficacy, job satisfaction and emotional exhaustion. *Teaching and Teacher Education*, 67, 152–160. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2017.06.006>
- Slovenská pedagogická spoločnosť (SPS). (2025). *O nás*. <https://www.sps.sk>
- Toma, S.–Alexandru, M. (2025). Teach for Romania impact report. *Teach for Romania*. Elérhető: <https://teachforromania.org>
- Trust, T.–Krutka, D. G.–Carpenter, J. P. (2016). “Together we are better”: Professional learning networks for teachers. *Computers–Education*, 102, 15–34. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2016.06.007>
- UNESCO (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707>
- UNESCO (2023). *World Teachers’ Day 2023*. <https://www.unesco.org/en/days/teachers>
- Wiborg, S. (2016). Teacher unions in England: “The end is nigh?”. In T. M. Moe–S. Wiborg (Eds.), *The Comparative Politics of Education: Teachers Unions and Education Systems Around the World* (pp. 56–86). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781316717653.003>



Fotó/Photo: Németh István Péter